

perfect toate stările tinerei logodnice. O face cu grație și bun-gust. Două actrițe temeinice ale trupei – le-am numit pe Ileana Iurciuc și Mariana Vasile – își fac simțită permanent prezența, deși cele două doici nu au mai mult de cinci replici. Alexandru Rusu e un fel de *paparazzo* mereu prezent în scenă, încercând nu numai să-i fotografieze pe toți, tot timpul, ci și să-i organizeze, să-i grupeze, să-i țină sub control.

Este greu de imaginat cum ar fi arătat acest spectacol fără muzica atât de bine găsită de regizor și fără contribuția de notă maximă a colaboratoarei lui, Victoria Bucun, eminentă coregrafă. Dansurile create de ea sunt originale și în deplin consens cu textul rostit.

Decorul, ambianța spectacolului, costumele – fără trimitere ostentativă la o epocă

anume – sunt rodul fanteziei creatoare a neobositei Vioara Bara care se impune mereu prin talent și seriozitate.

Nu știu dacă acesta a fost spectacolul așteptat de unii cu *Medeea*, dar știu că acest spectacol n-a plictisit, fiind îndelung aplaudat. Creatorii lui au ascultat parcă sfatul lui Euripide: „*Feriți-vă de drumul bătătorit, alegeți calea anevoioasă*“.

Teatrul de Stat din Oradea, Secția română – Medeea de Euripide. Traducerea: Alexandru Miran. Un spectacol de Ion Sapdaru. Scenografia: Vioara Bara. Coregrafia: Victoria Bucun. Sculpturi: Iulian Anghel. Distribuția: Elvira Platon-Rîmbu, Romeo Romitan, Petre Panait, Sebastian Lupu, Mariana Vasile, Ileana Iurciuc, Angela Tanko, Șerban Borda, Alexandru Rusu. Data premierei: 15 martie 2001.

Un tânăr regizor și o piesă dificilă

Ciudată mai e și soarta spectacolelor! Ani și ani nu apuci să vezi un spectacol cu te miri ce piesă pe care o cunoști de mult și, deodată, așa, când începi s-o uiți, îți este dat să ai parte nu de un spectacol, ci de două! Și încă la un interval de nici o lună! E acesta un noroc al oricărui om de (sau din?) teatru! Este ceea ce mi s-a întâmplat și mie în legătură cu piesa *Povestiri din pădurea vieneză* de Ödön von Horvath. Citisem piesa în manuscris, demult. Anul acesta am recitit-o în volumul recent apărut. A urmat apoi bucuria aflării veștii că o montează, la Naționalul din Cluj, Anca Bradu. Știam sigur, după cum o cunosc, că nu era o propunere întâmplătoare, ci chiar o serioasă opțiune regizorală. Și peste nici două sau trei săptămâni, să văd un nou spectacol, cu aceeași piesă, în chiar orașul meu, în limba maghiară, de data aceasta, dar tot ca o propunere a unui regizor foarte tânăr...

Am făcut această introducere tocmai sau numai pentru a vă da seama de interesul cu care m-am îndreptat mereu spre sala de spectacol. Firește nu mi-am făcut iluzia că, de fiecare dată, voi fi încântată de ceea ce văd, dar nimeni nu-mi poate lua cel puțin bucuria comparației... Și, veți vedea, nu m-am putut împiedica să nu recurg – măcar din când în când – la comparații...

La Naționalul din Cluj – e musai să încep cu el!, unde noul director, Ion Vartic, este un mult stimat și respectat critic și profesor universitar, un doctor (pe bunel!) în teatologie, am văzut un spectacol ca un eseu dens și bogat în idei, aproape programatic, vizând unul dintre cele mai importante curente teatrale (expresionismul), un spectacol în care totul: decor, costume, recuzită, joc actoricesc, muzica, totul avea o motivație precisă. Singurul și cel mai mare cusur al spectacolului era,

după mine, excesul, excesivul. Și, poate, un lux prea ostentativ afișat, nu pentru a vorbi despre o Vienă-fostă capitală de mare imperiu, ci despre un mediu mai mărginaș, cu o lume sărăcită din care au mai rămas doar formele, pojghița subțire și snoabă, aerele... Aceasta înseamnă, din pornire, fonduri financiare serioase, bani mulți puși cu generozitate – și cu efort, știm! – la dispoziția creatorilor, pentru a nu sărăci ideile spectacolului, din chiar cauza sărăciei lucii în care, iar și iar, se zbat teatrele românești! Și bine a făcut, zic eu, cu toate că și directorii-savanți au, la urma urmei, obligația să controleze pas cu pas cum sunt folosiți banii instituției pe care cu onoare și cu știință multă de carte, o conduc...

La Oradea, cum am mai văzut în ultimii (mulți) ani, decorul sărac și cam pe sponci gândit (cumva ai impresia că scenograful, prevenit de conducerea teatrului că nu are bani, îl croiește cu o excesivă – tot de exces e vorba, numai că în sens invers – prudență, tot tăind și simplificând, căutând soluții pentru acel atât de neaoș slogan „ieftin și bun“.

Decorul creat de chiar tânărul, foarte tânărul regizor Dézsi Szilárd, este simpluț – tot bare, bare și mici practicabile sau vitrine, măsuțe și, vai, în scena de la „luxosul“ cabaret, aduse, cu condamnabilă neglijență – niște scaune prăpădite, scoase parcă dintr-o clasă gimnazială în care, o vreme, elevii răi s-au cam bătut cu mobilierul. Senzația pe care o aveai era că tot ce îți era servit ca decor pe scenă era din așa-numitul „existent“ al teatrului. Și, credeți-mă, nu era o senzație tocmai plăcută...

Nu mi se pare întâmplător că doi regizori tineri au dorit să pună în scenă – chiar dacă din motive diferite – această frumoasă piesă a lui Horvath. Ei au găsit în ea numeroase similitudini cu timpul în care trăim, cu această etapă de lungă tranziție, care înseamnă sărăcie, corupție, nesiguranță,

adesea disperare. Dar, în vreme ce Anca Bradu își urmărea un anume program al ei (după *Deșteptarea primăverii* la Teatrul Maghiar din Târgu Mureș), regizorul de la Oradea nu părea să urmărească vreo idee mai înaltă, spectacolul său fiind unul cam lipsit de idei, cam fără vlagă artistică, plat și destul de plicticos. Dar, ca să nu-l descurajăm prea tare, vom observa și un lucru bun: propunerea lui e întru totul stimabilă (doar că i-a depășit forțele și capacitatea profesională, fiind mult prea dificil pentru puținătatea experienței lui practice) și, cu un pic de noroc, pot spune că știe să îndrume actorii, așa tânăr cum este, ceea ce, pentru început, e bine.

Am spus bine, dar nu suficient. A-ți urmări cu tenacitate și consecvență materializarea în condiții optime a ideii dintr-un program ferm și atent construit, face parte din obligațiile oricărui regizor aflat la început de drum. Altfel, tinerii – și, vai, ce puțin ține perioada tinereții, în care toată lumea e mai îngăduitoare cu tine! – vor cădea și ei în păcatul de a accepta fără crâcnire și plini de amărăciune că „merge și așa“, iar după o vreme vor îngroșa rândurile resemnaților.

Și, dacă tot am vorbit despre decor, să nu uităm să amintim că și costumele (semnate de iarăși o foarte tânără pictoriță, Florina Bellinda Birea), cu toate că au fost bine gândite și cumpănite, reclamau, cred, alte materiale, dacă nu mai scumpe, poate numai special procurate, nu executate, iar și iar, din cele „existente“ în tot mai săraca magazie de costume a teatrului. Am simțit că fiecare costum ar fi putut arăta, nu mai bine, ci mai adecvat, dacă talentata scenografă, extrem de preocupată de profesia în care de abia a intrat, ar fi putut face exact ce era necesar. Așa, și ea (ca toți ceilalți) s-a adaptat situației și a lucrat din ce s-a putut.

Despre evoluțiile actoricești în spectacolul orădean e destul de dificil să te

pronunți. Am observat totuși că regizorul a colaborat mulțumitor cu numeroasa distribuție. Pe de altă parte, jocul lor atestă clar seriozitate și profesionalism și mai puțin înhămare conștientă și solidară la propunerile regizorale. Ei „vorbesc” și „nu vorbesc” aceeași limbă în planul estetic al spectacolului, încercând să se descurce fiecare cum poate și cât poate. În condițiile în care regizorul a respectat cu sfințenie mai degrabă litera textului (neoperând necesarele tăieturi) decât spiritul său.

Aș remarca, în primul rând, seriozitatea și talentul remarcabil al actorului Orbán Attila, cel mai apropiat, după părerea mea, de universul piesei lui Ödön von Horváth. Actorul și-a înțeles exact personajul, asigurându-i infinite nuanțe, de la tandrețe la cruzime, de la patimă la indiferență rece și calculată. Îi conferă personajului mister, aducându-l pe *Oskar* în prim-planul spectacolului.

Dacă e să observăm cum se „așază triumphiul”, remarcăm și farmecul personal al lui Kovács Levente jr. care a creat un *Alfred* atrăgător, dar căruia îi lipsește acel ceva care se cheamă spirit, inteligență vicleană, daruri și haruri care-l apropie prompt de *Marianne*. O *Marianne*, în interpretarea actriței Tóth Tünde (ea însăși cochetând serios cu regia), capabilă să-și pună în valoare nu atât frumusețea fizică, cât tinerețea și dorința aprigă de evadare din lumea îngustă și lipsită de aspirații nobile în care e silită să trăiască.

Bună și convingătoare mi s-a părut și Molnar Júlia în *Valeria*. Calină, cu un sex-appeal al văduvei cam trecute, ea afișează, pe lângă nevoia apropierei fizice, și pe aceea a tandreței de care e lipsită. Bányai Irén e o *Bunică* rece, dură, nu atât fără suflet, cât asprită de viață, nevoită să conducă cu mână forte o familie cam deabusolată.

Ács Tiberiu e așa cum îl știm: dăruit cu talent, el construiește parcă fără efort un

Rege al scamatorilor, răvășit de alcool și decepții sentimentale, complexat și deprimat. Actori din primul eșalon al trupei maghiare au acceptat să interpreteze roluri episodice și, se vede, ei joacă serios, convingător, știind că nimic nu e, nu trebuie să fie expediat. Deși...

Muzica (Ari Nagy Sándor) combinând interpretarea la pian cu cea imprimată, creează atmosfera specifică Vienei anilor '30: romantică, plăcută, cu inflexiuni dulci și triste.

Cu toate că sexualitatea și banii – două puncte forte ale piesei – l-ar fi putut atrage în capcană pe oricare regizor tânăr, în spectacolul lui Dezsi Szilárd nu depistăm semne că l-ar fi interesat vreunul.

Concluzia? Tinerilor regizori să nu le fie teamă nici de sărăcie, nici de textele dificile, să dovedească înainte de orice că știu ce vor și, mai ales, că *pot* ce știu. Altfel vor fi autorii unor spectacole mediocre și incerte estetic, interesând din ce în ce mai puțin atât publicul, cât și critica de specialitate.

Știu că i-au stat alături tânărului regizor, cu prietenie și pricepere profesională, atât colegii, Meleg Vilmos (șeful trupei maghiare), cât și Laczó Júlia și, probabil, secretarul literar, Nagy Bela, consilierii artistici (profesorul Kovács Levente și Parászka Miklos). Și, nu în ultimul rând l-a încurajat directoarea trupei, actrița Marton Elisabeta. Chiar și eșecurile, o știm, au rolul lor în formarea unui creator...

Teatrul de Stat din Oradea, Trupa Szigligeti – Povestiri din pădurea vieneză de Ödön von Horváth. Regia și scenografia: Dézsi Szilárd. Costume: Florina Bellinda Birea. Muzica: Ari Nagy Sándor. Cu: Kovács Levente jr., Rácz Maria, Bányai Irén, Diményi Levente, Molnar Júlia, Orbán Attila, Dobos Imre, Hajdu Géza, Tóth Tünde, Ács Tiberiu, Simon Mátyás, Bathó Ida, Gajai Ágnes, Kiss Török Ildikó, Csiky Ibolya, Némethy Zsuzsa, Medgyesfalvy Sándor, Csatlós Lóránt, Giacomello Roberto, Fodor Réka. Fetele de la Maxim (Cabaret): Firtos Edit, Fodor Réka, Gajai Ágnes, Laczó Júlia, Némethy Zsuzsa. Data premierei: 25 februarie 2001.